MANUEL LEKUONA'REN OMENALDIA

BALDA PILLOTALEKUAN

...ukaindi guziyan lihor bada ...ri. Bere bat merezi du... ...n On Manuel Lekuona ...kua. Eta esmo berosenak eskaini zioten atze, Bolintxuetakoak bertsolariak ...ko, eta gorazarriliko ...ko.

...ra, ...ra zuten atzo, ...ak on Manuel Lekuona ...ta lotar eta zeatza ...ta ...ra galan, bañan ...ra ustez etzuten gorabehera zuan aina. Apal, ...ta ...ngille, on Manuel ...ta jakintsu izugarri bat ...ta bereziko jakintsuak ...ta egiten duan errera ...ta ematen ez diona. ...ta ...ra ziolen garrantzia ...ta ...ra eta or eratu zioten ...ta ...ra ori.

...ko esango dugu jaia ...ta ...ra berondu zamar asi ...ta ...ra eta erditako zegon ...ta ...ra, bañan be ziran ...ta ...ra asi zonerako. Orduxe ...ta ...ra Lekuona'k esan zituan ...ta ...ra, eta enen ondoren, ...ta ...ra, bertsolari gazteen ...ta ...ra geiditu zan jayaren ...ta ...ra. Ordurako, oltzaren ...ta ...ra eseriak iliaba ...ta ...ra eta Olaizola jauna. ...ta ...ra, mal ttiki baten ...ta ...ra bobeesan On Manuel ...ta ...ra bat, au Xabier ...ta ...ra egindakoa.

...ta ...ra beren lanaro ...ta ...ra ondoren, iru izan ziran ...ta ...ra amaitera aurraratu zituen Otamendi, Argiñarena eta Enbeita (gipuzkoakoak) ...ra bostea eta bizkaitarra).

...ra ondoren Azpillaga eta ...ra ziran deituak. Batzuek ...ra estoa ezta ziola ...ra ortan oritu ziran ...ra.

...ra Enbeita'k bi bertsolari ziskion Gernika'ri. ...ra, Parbl Iraola eta ...ra oritu ziran bertsoekan, ...ra mutilzar zegoia eta besteak ba zuela ogeitabat urteko alaba gazte bat ezkongai eta abar...

Etxeberria, Kosme Lizaso eta Garmendia izan ziran deituak uren. Oieri jarri zioten goia, alogia, euskaldunak beti gerran aritzen diralo. Lizaso'k agur paketsu batekin eman zion bukaera beren saioska orrerl.

Uzren Mitxelena asi zen kantuan eta bost bertso eskeiñi zizkion On Manuel'en bizi langileari. «Burutsua ta sakona / ezaguturik dagona», esan zion bere bertso tarte batean Mitxelena'k On Manuel'eri.

Onen ekiñidia buka ondoren, bi bertsolari gazte igo ziran altzaren gañera: Mendizabal eta Attola. Guraso gabeko aurra bezala mintza zan bat eta bestea berriz au bide bazterreon aurkitzen duana bezala.

Olek beren saioa bukatu zutenean «Añorga'ko Zortzikoak» eskaiñi zituen bi kanta: «Sagarraren adarraren puntuan...» eta «Euskaleriko semeak gera». Olek: ezaguturen dituan arrek ez du esan beharrik izango zer modu onian kantatu zuten.

Ondoren, Gorrotxategi'ri oraindik piloopiak azterketan darabiltzen gai kondots bat eman zioten: «¿Nor da gizona?» eta Gorrotxategi'k, «Iparragirre'n bozkan» eratzuna eman zion bi bertsotan.

Onen ondoren, Lazkao-Txiki eta Lasarte aritu ziran beren erara.

Uren, Arregi eta Igarzabal, «Langileen Estatutoari» buruz.

Olek bukatu ordu, Larrañoga, Narbaiza eta Mugartegi, puntuetan, alegia, gaba parrandan pasatu zutela eta abar...

On Manuel Lekuona'ren bertsolaritasuneko kerketa lanaz mintzatu zan, ondoren, Xanti Zabala, bertsolari lezotarra.

Eta ondoren, irukote gazte bat: Sebastián Lizaso (Joxe Lizaso'ren semea), Olaide eta Telleria. Olek iruak, Ezkio'n baserri bat sutu zutela eta aritu ziran.

Geroago, jayaren anduradun zegoen Munoa'k bi bertso iratzur zituan, olek Joxe Mari Arrieta'k idazitakoak On Manuel'en omenez.

Eta ondoren, Lopategi'k bi bertso kantatu zituan On Manuel'en «Aozko Literatura» liburua gaj orituta.

Agirre, Joxe Lizaso eta Lazkao izan ziran deituak onen ondoren, eta aita, ama eta seme Zumarraga'ko Santa Luziaren joanda, batek astoa, besteak garbigailua eta inugarrenak mendiko montor bat eros nayan arituko balitz bezala aritu ziran.

Olekin ba-geratzen pasiak egeitamar bertsolari, eta bukatu zutenean Basarri'k eskeiñi zion irudia On Manuel'eri, eta balita «Zeruko Argizoia ordezkari batek ere opari bat.

Eta bertsolarien saioa buka zezan, «Basarri»-k bi bertso luze, eder eta sakon kantatu zituan, On Manuel eta bere lan arrigarria goraldutz.

Bukoarako, On Manuel berak eskeiñi zituan itz batzuk. Beti bezela, ezin ta gelago apal, umill, bere buruari merituak kenduez agertu zitzaigun. Ematen zuan azalean agertzen zuan osotasun bera edukiko zuela barrendik ere, bañan azkeneko orduan biotza eztarriro igo arren, etzion esaten ari zana oso-osorik esaten utzi. Onela agertu zuan garbi On Manuel'ek zeiñen atsegiña izan zuan bertsolariak eskeiñi zioten omenaldia, itzik etzan beerrik berak agertu zuan bere pirpira bereiz ortaz donok konturatzeko.

Gran homenaje el ofrecido ayer por los bertsolaris al maestro de bertsolaristica, al autor del libro que más ha profundizado en la técnica, el saber y la magia del bretso: don Manuel de Lecuona. El ilustre sacerdote ayarzuarre recibió ayer la constatación más evidente de cómo y en qué dimensión le quiere la familia bertsolaristica y en el curso del acto se dejó al manifiesto tanto sus buenas obras en el tema como su natural humildad.

Tomaron parte en el acto unos 30 bertsolaris y si muchos de los bertsos que se cantaron lo fueron en honor del homenajeado, como cabe en una fiesta de bertsolaris, hubo también ejercicios de bertso lariemo puro, por medio de reparto de papeles interpretativos, por turnos, etc. en los que las mil diversas modalidades en que se demuestra el ingenio y la espontaneidad del bertsolari rayaron a gran altura.

Toda la fiesta había sido montada por los propios bertsolaris y actuó de presentador uno de ellos, Iñaki Murua, siendo los demás los siguientes, por orden de actuación: Otamendi, Argiñarena, B. Enbeita, Azpillaga, Amorisa, Y. Enbeita, Iraola, Egileor, Etxeberria, C. Lizaso, Garmendia, Mitxelena, Mendizábal, Attola, Gorrotxategi, Lazkao-Txiki, Lasarte, Arregi, Igarzabal, Larrañaga, Narbaiza, Mugartegi, Zabala, S. Lizaso, Olaide, Telleria, Lopategi, Agirre, Lizaso, Lazkao y Basarri.

Todos los bertsolaris que tomaroj parte en el acto de homenaje rayaron a gran altura y al final el propio don Manuel Lekuona agradeció el homenaje que se le tributaba en sencillas palabras que en su línea de actuación de siempre trataban de restar mérito a su labor.

En el transcurso del acto tuó también el Ochote de Anorga, que interpretó dos canciones y se leyeron unos bertsos enviados por Joxe Mari Arrieta y se le hizo entrega a don Manuel de Lekuona de un retrato suyo realizado por el artista Xabier Iraola, así como de una placa ofrecida por «Zeruko Argia».

El homenaje a don Manuel de Lekuona constituyó un hermoso acto de admiración, reconocimiento y amor al hombre que tanto ha prestigiado el quehacer bertsolaristico, sobre todo a través de su libro «Literatura oral euskérica».

S. A.

FERIA NAGUSIAK

Urtearen bukaera heltzetz Euskal Herriko hiri askotan urteko feria nagusiak ospatuko dira. Gehienak Santo Tomas egunez, abenduaren 21ean eta gutti batzuk abenduko beste egun batez. Egoibarren, adibidez, Gabon zahar egunez.

Gehienetan «Feria» hitza erabiltzen da, Gure auzoko Elgoibarren «azoka». Azken hau ordea euskaldun jatorragoa den ustez zebaltzen ari da, Arabean «zocotik dator, baina feria kontuaz ari geranez, berdin da; tratua tratu, asko batari buztana atera eta besteari sartu.

Feria edo azokarik gehienak urtean zehar eskualdezka egiteko ohitura da. Adierazpenez, Gipuzkoara mugatuko nalz. Hara nola izaten diren Arrasate (Mondragoa), Elgoibar, Azpeitia, Ordizia, Tolosa eta Donostian. Gure geografiaren eremuan, bakoitzak inguru berezi bat hartzen duelarik.

Aintzina, komunikabideeri orain baino gehiago begiratu beharra zegoen, oinez edo zaldiz ibiltzen zirelako eta honogatik zuen eskualde bakoitzak bere feria. Hileroko feriatan egiten ziren saleroskeetarik beharrezkoenak; baina urtearen bukaerakoan nagusienak, Saiokietaz gainera, gizarte barrenenak gordetzeko ere balio zuen feria hoiek mantentzen. Baita ekonomieren gora-beherak jakiteko baremoa ere. Gaur oraindik ere, baserritarrek, errentan etxeren bat edo utzi behar badute, baina denbora beraen pezetaren balio neurriari eutsi, ferietan salgai egoten direnetan jartzen dute oinarrizko neurria. Azkidez, urte batean honenbeste erraldako txalak zenbat balio duen, urrengo urteko pisu bakoaek izan dezakeen diferentziaren arabera prezioa aldatzeko kondizioaz. Eta, horrela jarrai urtez urte.

Eskualde hoiek, beren bárne ekonomia politikaz aintzinagoko herri-elkarte eraikunde zaharragoari lotzen zirela esango nuke. Hau ezta oraindik ondo estudiatua, baina hala dirudi.

Ez pentsa Gipuzkoa beti orain bezalakoa izan denik, ez. Donostia Nafarroako erregeren babespean hiri sortzean, bertako forusik dionez, Iziarrdik Donostiarsiokoa zen probintzia hau. Orduko eliz barrutian arabera nonbait: zeren Gipuzkoako Artzprestego nagusia muga hoien barnean Irufiñeko Diozesiskoa ba izen. Pasaitik harakoa Baionakoa eta Debarrua Kalakorrikos zen bezala. Analfasuna aldizkarian «Ezagutu gure herria» (1973) eta geroago «Lur eta gizon. Euskal Herria» (1974) deritzan liburuan Joxe Luis Lizundiaren lanetan ikus dezakegun bezala. Muga hoiek aintzinagoko Bardoi, Basiloni eta Karisti herrialdetan finkatzen dira. Baina hoiek heurok baino mugaketa naturalago eta zaharragoa izango dute feria nagusien eskualdeak.

Aintzinatasunez xehetasun gehiagora hurbilteko, P. Gorosabelen lanetan «Noticia de las cosas memorables de Guipúzcoa»ren bigarren tomoko hirugarren kapituluan aipatzen diren eskualdeetara joko nuke nik. Oraintsuago Sebastian Insausti «División de Guipúzcoa en valles» (Bol. de Estudios Históricos de San Sebastián, Dr. Camino, año 1974, pp. 219-223) deritzan lanean argitaratu zuen bereizkuntzara.

Arrasatera biltzen ziren Leintz haranekoak, hiri hau inguruko buru zenez. Erdi-aroan, Tolosakin batean Gipuzkoako hiriatarik handiena. Gasteiztik itossora iritetzeko biderik laburrenaren erdialdean (Mutriku eta Debaz gogoratzen bagara), mostokiak, olek eta merkatalgo zituen bere aberastasunez. Proportzioz, 1445ko erroketara arte izan zen hiri garrantzitsua, Bertako eliza, probintzako hiru zutoitartedun gotikorik zaharrena dugu. XIV.mendearen lehen partean oraikia. Feria nagusiak egiten diren hiriak aztertzen badituzu, guztietan aurkituko dugu zerbait zahar eta berezigarri. Elgoibar ordea, Markinaldeko hiri nagusia. Horregatik, Gazteleko erregeak hiri bildutsuit onartzen, Villamayor de Marquina jarri zion. Hemen ere. hor geldituzen zaigu gotiko otsei eder bat hiterriko sarreratzat.

Azpeitia, Iraurgiko hiri nagusiak beraganatuko zituen Urolako Ibarrak Saiaz zeritzan parteareko. Alaitik Beizamaraino guzia. Ordiziak Goierri partea, Areria bere barne zuela, Tolosak, foru artzibo eta aministraigoaz hiririk handienetakoa zenez, Beterri zuen bere.

Bestalde, Donostia, Hernaniko lurraldeetan sortu zen baina Erdi-aroaren gei partetik Hernani bere baino handiagoa eta garrantzitsuagoa bihurtu zen. Eta, Oiartzun aldea, garai batean, aski berezia izango zen.

Historia orta alperrik iragaea eta gaur era ekonomiaren aldetik, herriek elkartuz zerbait egin nahi dutenek, kontu hartu beharreakoak dituzte feria nagusi hoien inguruko lurraldeak elkar laneko erakundeak berritze orduan.

Al finalizar el año y principalmente el día de Santo Tomás, se celebran las grandes ferias. Por lo que toca a Guipúzcoa, éstas están sujetas a las villas donde se mantienen las ferias periódicas más importantes, generalmente mensuales: Mondragón, Elgóibar, Azpeitia, Villafranca de Ordizia, Tolosa y San Sebastián. Villas que circunscriben centros comerciales erigidos en pequeñas cabezas territoriales por uso y costumbre. Coinciden, a su vez, con las antigen estaba condicionado por intereses politico-económicos, y por su proximidad, en unos tiempos agrupaciones o divisiones en valles. Su origen es en que los medios de transporte eran muy dificultosos.

Lo cierto es que estas ferias mantienen un comercio poco común en los medios de los mercados cotidianos y, a su vez, una intercomunicación social y un baremo de la vida económica rural.

La división en valles, es probablemente anterior a las divisiones de las diócesis y, quién sabe si anterior a la primitiva de Caristios, Vascones y Várdulos, ya que responde a una distribución más regular y natural del territorio guipuzcoano. Este sería un factor muy importante a estudiar y que debería tenerse en cuenta a la hora de las distribuciones y obras públicas en común.

P. Gorosábel en su gran obra «Noticias de la scosas memorables de Guipúzcoa» (tomo II, cap. tercero), J. L. Lizundia en «Lur eta gizon. Euskal Herria» (capítulo primero) y en los artículos «Ezagutu gure herria» (rev. Analfasuna, 1973) y además S. Insausti en «División de Guipúzcoa en valles» (Bol. de Estudios Históricos de San Sebastián, 1974) aportan valiosa documentación para reconstruir el aspecto territorial y que redundaría en un mejor aprovechamiento del mismo.

Mondragón fue antiguamente la pequeña capital del valle de Léniz, Elgóibar de la merindad de Marquina, Azpeitia de Okargui al que se titularía en centro geográfico del Goierri con la unirle Sayaz, Villafranca de Ordizia se corea Aroria, Tolosa del Beterri y San Sebastián del antiguo territorio de Hernani al que pertenecía la capital guipuzcoana.

La historia no transcurre en vano, y la lección recibida hay que aprovecharla. La hegemonía de nuestro territorio para su economía e intervención, estaba proporcionalmente distribuida en servicios comunes, es algo a tener en tributo. A la hora de formar las mancomunidades, y que las grandes ferias de diciembre nos hagan reflexionar.

JUAN SAN MARTIN

DYOMA

PROMOCION

DEL 17 AL 29 DE DICIEMBRE DE 1979

Colonia Yolden de 1/8	Ahora 290,00
Colonia Lavanda Puig de 1/4	Ahora 255,00
Colonia Brummel de 1/8	Ahora 260,00
Masaje Aqua Velva de 8 onz.	Ahora 240,00
Masaje Geniol, grande	Ahora 125,00
Jabón Nivea de 130 grs.	Ahora 39,00
Crema dental Profidén gigante	Ahora 57,00
Cera Destello de 1.000 c. c.	Ahora 169,00

DYOMA

primera cadena voluntaria de droguerías y perfumerías

Lluvia de Regalos zaharrean

COMPRUEBE AHORA SI HA GANADO UN PREMIO

Se ha celebrado el Sorteo de Lluvia de Regalos ZAHARREAN correspondiente al pasado mes de Noviembre.

Cada uno de los 15 premios consiste en:

• Un vale de compra de 10.000 pts. • Un cuchillo eléctrico • Un tostador de pan • Un secador de pelo • Una picadora eléctrica • Una cafetera eléctrica y • Un aspirador.

Un buen chaparrón de premios en la Lluvia de Regalos ZAHARREAN, que ha tenido los siguientes resultados.

Números premiados

Serie N nº 00.476
Serie J nº 78.546
Serie I nº 97.466
Serie B nº 29.792
Serie I nº 90.136
Serie J nº 61.016
Serie F nº 75.006
Serie E nº 32.294
Serie I nº 99.271
Serie J nº 46.746
Serie F nº 41.256
Serie C nº 26.692
Serie E nº 57.419
Serie M nº 39.462
Serie A nº 35.669

zaharrean
CENTRO COMERCIAL PARTE VIEJA
DONOSTIA

CADUCA EL 31 DE DICIEMBRE